

פכים קטנים

יותר לברוח תחת כסות החושך, ולזה בא מלאך מן השמים לעכב אותו שלא יוכל לברוח בכדי שיראה קיום דברו של הקב"ה שלא יזיקהו עשו, ולדעת הרשב"ם זה היה חטא מצדו של יעקב שהרי הקב"ה הבטיחו והוא היה בורח, ולכן נענש, וזה דומה למשה שנענש בגז"ד מיתה על שמאין ללכת לשליחות פרעה ולכן יבקש המיתו כשנתרשל במילת אליעזר, וכן ביונה שנבלע במעי הדגה, וכן בבלעם ויחר אף אלקים כי הולך הוא ונעשה חגיר וילך שפי חגיר. הרי שיש לנו שני מהלכים מהקצה אל הקצה אבל שניהם מבארים פשוטו של מקרא [ובנקודה זו שהתאבקות המלאך היה מעין עונש ליעקב, כבר פירש כן בת"י על שלא קיים נתינת המעשר שהבטיח להקב"ה כאשר יצא מבית אביו, אבל בת"י לא ביאר הקשר עם ניתוק הירדן].

אמנם כל אחד יודע שרש"י בשם הגמ' פירש שלא כדברי שניהם, ולדעתם לא תיכנן יעקב להשאיר לבד מעבר הירדן, ואדרבה הוא רצה להיות ביחד עם כולם, והגמ' אומרת שמכאן המקור שאדם חשוב אסור שיהיה בלילה לבד משום חשש מזיקים כמו שאכן קרא, וא"כ יעקב לא היה עושה כן מלכתחלה, וא"כ אם יעקב לא תיכנן להשאיר לבד, א"כ מדוע באמת היה לבד, ולכן פירשו שבאמת הוא עבר את הנחל ביחד עם משפחתו, ואדרבה הוא היה כמו גשר שנטל מכאן ומניח כאן [רש"י], אלא שלאחר שכבר עבר נזכר ששכח פכים קטנים וחזר לצד השני בכדי להביאם, ואז כשהיה לבדו שלא במתכוין בא לידי סכנה שהתקיפו האיש, שהוא שרו של עשו.

והנה דברי רש"י צ"ב, דהנה בודאי הוקשה לו איך נשאר יעקב לבדו והרי כבר כתוב בפסוק הקודם שהוא עבר את הנחל, ולכן בכדי לתרץ את הקושיא הזו הוא מעתיק את הגמ' המגלה לנו דבר חדש לגבי פכים קטנים, אבל לא מבואר לנו מדוע השמיט רש"י פשוטו של מקרא, ובשלמא מה שהשמיט פירושם של הרשב"ם והחזקוני זה מובן שפיר, כי פירוש זה אף שהוא מובן בפשטות המקראות, אבל עצם הרעיון שיעקב החליט לברוח בו בשעה שהבוטח לו שה' ישמרנו זה קשה מאד להבין, ואפילו אם נאמר שחשש שמא הבטחה לא תתקיים מאיזה טעם, א"כ איך מבינים שברח בכדי להציל את נפשו והסכים ולהשאיר את משפחתו לבד בלי שום הגנה מצדו של עשו הרשע, ובפרט באשר ידע שעשו חומד את רחל, שהרי כן הביא רש"י להלן שיוסף עמד כנגד רחל משום שאמר אמי יפת תואר שמא יתלה בה עיניו אותו רשע, ואיך ישאיר אותה יעקב לגורלה, זה מבהיל על הרעיון [ואם אהיה זמן אז ננסה ליישב את שיטת הרשב"ם], אבל ביאורו של הרמב"ן והספורנו מתיישב על לב באופן פשוט, שאדרבה מכח אחריותו הוא רצה להיות אחרון בכדי לוודא שהכל מסתדר כשורה וכולם עברו בשלום, ואעפ"כ מתעלם רש"י מפשוטו של מקרא ומפרש הפשט ע"פ דרשת חז"ל, וזה תמוה שיעשה כן בזמן שאין שום הכרח לזה מפשוטי המקראות.¹

אבל יותר תמוה, דבשלמא בגמ' אמרו דבר זה בכדי

וישלח תשפ"ג שלום רב

ויקם בלילה הוא ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו ואת אחד עשר ילדיו ויעברו את מעבר יבן ויקחם ויעברם את הנחל ויעברו את אשר לו ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו וגו' [ל"ב פכ"ג-כה]. והנה שני דברים טעונים ביאור בפשוטו של מקרא, א' מדוע כופל הלשון באמרו שלקח את כל משפחתו ויעברם את הנחל, ואח"כ חוזר ואומר ויעבר את אשר לו, וזה נראה ככפל הלשון. ואמנם פשוט שזה הוקשה לרש"י ולכן פירש ויעבר את אשר לו הבהמה והמטלטלין, וכ"כ הרמב"ן מקנהו ורכושו, והיינו שקודם העביר את המשפחות ואח"כ את הרכושו. אבל עדיין לא מבואר מדוע הוצרך לכפול הלשון, דהול"ל ויקח את שתי נשיו גו' ואת כל אשר לו ויעברם את הנחל, ומדוע מדגיש הפסוק לחלק את עבירת הירדן לשנים?

אבל עיקר מה שתמוה בפסוקים אלו או להסביר איך זה אירע שיעקב נשאר לבדו בו בזמן שמפורש בפסוק שהוא עבר את הנחל ביחד עם משפחתו ורכושו, ולפי פשוטו הוא באמת לא עבר ביחד עמו, או עכ"פ לא עם כולם, ונשאר באחרונה לבדו בכוונה תחלה, שרצה יעקב שכולם יעברו לפניו וכך הוא ידע שכולם עברו את מעבר יבן [או את הירדן] בבטחה ורק אח"כ יעבור הוא בסוף, כמו שצריך להיות שהוא דואג על משפחתו וב"ב שהם יעברו בשלום, וכן נראה מהרמב"ן שכתב ועל דרך הפשט העבירם עמו, ויעבר את אשר לו בצווי, כי חזר וצוה שיעברו לפניו ונשאר הוא אחריהם. וכע"ז בספורנו צוה לכולם שיקדימו ללכת לפניו להלאה מן הנחל ויותר יעקב לבדו אחרון לכולם לנסוע מן המחנה, כדי להדריך את כל עמו שילכו עם כל קנינו ולא ישאר דבר במחנה, ולפי זה הדברים מובנים כפשט, שכך תיכנן יעקב את מעבר הירדן, שהוא בעצמו יעביר את משפחתו וצוה לכולם שילכו לפניו, והוא נשאר אחרון בכדי לוודא שכולם עברו והכל בסדר, ולפ"ז הוא מצא את עצמו לבד משום שהמתין עד שיעברו כולם, ואז נשאר לבדו, וזהו פשוטו.

אמנם בין הרשב"ם ובין החזקוני ביארו ג"כ בדרך הפשט, שהוא נשאר לבדו משום שכך הוא תיכנן מלכתחילה, אבל שלא כרמב"ן וספורנו, לפי דעתם כוונת יעקב להשאיר לבד בעבר הירדן הוא לא משום שדאג על משפחתו אלא להיפך, משום שדאג על עצמו, והיינו שתכניתו היתה שבלילה שלפני המפגש הצפוי עם עשו הוא יברח קודם שיפגש עם עשו, ובפשטות משום שפחד מאד מעשו כמו שרואים בכל הפרשה וירא יעקב מאד ויצר לו, ולא מצא מוצא אחר מלבעדי הבריחה, ולכן כאשר שלח את הדורון הוא צוה לכל עבד שיאמר לעבדך ליעקב מנחה היא שלוחה לאדני לעשו והנה גם הוא אחרינו, כלומר להטעותו שהוא נמצא מאחורי הדורון אבל באמת כוונתו היתה להסתלק ברגע האחרון, ולכן עשה כן בלילה, כי לפי פשוטו תמוה שיחליט לעבור את הירדן בלילה, הרי זה מסוכן ובפרט בנשים וילדים רכים, אבל עשה כן משום שבלילה קל

מ"ש"כ חז"ל שחזר בשביל פכים קטנים אלא כתב שחזר לבקש אם נשאר כלום, כלומר שלדעת רש"י ידע יעקב ששכח שם פכים קטנים ולכן חזר, ולדעת רמב"ע לא ידע וחזר לעבר הירדן רק לבחון שמא שכח שם איזה

1. ויש לציין שבעיקר ביאורו של רש"י שיעקב עבר את הנחל ביחד עם משפחתו אבל חזר בשביל רכושו, הסכים לזה גם בראב"ע, אלא שהשמיט

ללמדנו הטעם שחזר יעקב על פכים קטנים, והיינו ללמדנו שצדיקים חביב עליהם ממנום יותר מגופם, והיינו שבאמת הוא הכניס את עצמו לסכנת נפש, אבל מכיון שחביב עליהם ממנום יותר מגופם ממילא החליט יעקב לחזור להביא את הפכים קטנים, אלא שזה דבר תמוה דמה הפשט שצדיק יחבב ממון יותר מהגוף, ואמנם הגמ' מסבירה: וכ"כ למה לפי שאין פושטין ידיהן בגזל, ובודאי שאין כוונת הגמ' שממון יותר חשוב מהחיים שהרי החיים זה הדבר החשוב ביותר, וביאר בכך יהודיע שהכוונה שהממון חשוב יותר מצער הגוף, וכשם שאבא חלקיה הגביה את חלוקו כשעבר במקום קוצים והעדיף שישרט עורו ולא בגדיו. והנה זה לכשעצמו זה דבר תמוה, וכי זה מעלה גדולה באדם שצריך לשבחו על כך, והלא כשם שדעותיהם אינו שוות כך פרצופיהן, ישנן אנשים שאיכפת להם צער הממון וישנם אנשים שאיכפת להם צער הגוף, וכל אחד יש לו מעלה וחסרון, וא"כ מה הנקודה בזה שצדיקים ממנום חביב עליהם יותר מגופם. וגם הלא הגמ' ילפה מכאן שת"ח לא יצא יחידי בלילה משום סכנה, ולפי ה"ב לא היה כאן סכנה אלא צער הגוף.

ובהכרח שהעיקר הוא הטעם לזה כמו שאומרת הגמ' לפי שאין פושטין ידיהן בגזל, אבל רש"י שם לא פירש הכוונה בזה, ובארטסקרול פירש כפשוטו שהצדיקים חוששים שמא יתפתו לשלוח ידיהם בגזל אם יתרוששו ולכן כל פרוטה חשובה להם, אבל תימה מלהבין, שלחשוש לאיסור גזל לא צריך להיות צדיק, צריך להיות לא רשע, ופשוט שמי שחושש שיהיה גזלן הוא צריך לעבוד על זה שלא יהיה גזלן, ועוד הובא שם בשם הגר"ח שמואלביץ ז"ל שביאר שמכיון שאין פושטין ידן בגזל והכל בא אצלן ביושר ממילא הוא חביב להם, וגם בזה קשה להבין את הצדקות, שבגלל שהכל בא ביושר לכן חביב עליהם הממון וחוזרים אפילו על פכים קטנים, ומן הסברא היה אפשר לומר להיפך, שצדיקים לא מחשיבים את הכסף שלהם בכלל, הגמרא אומרת על איזה אמוראים שלא היו מכירים בכלל צורת מטבע וכן אומרים על הרבה צדיקים וגדולים אפילו בימינו, ומה שייך שחביב עליהם הממון שלהם משום שהם אינם גנבים, והדבר לא מובן, אבל איך שיהיה בהכרח יש לזה איזה הסבר, אבל רש"י בחומש משמיט חלק זה של מאמר הגמ', כלומר דאילו כוונת רש"י ללמדנו איזה מדה טובה, הזהירות מגזל, והיינו שיעקב הכניס את עצמו לצער הגוף או לסכנה משום חשש גזל אצלם, אז זה היה מובן, כי זה כוונתו של רש"י בפירוש החומש, אבל רש"י לא העתיק את זה, ובהכרח שהוא סובר שהעיקר הוא ליישב את פשט המקרא לגבי איך נמצא יעקב לבדו, וע"ז תירץ רש"י שפשוטו של מקרא הוא שחזר משום פכים קטנים ששכח, אבל השמיט את הלימוד היוצא מזה, וזה באמת פלא, שזה עיקר הפשט, שהכניס את עצמו לסכנה בשביל פכים קטנים. ואפילו אי נימא שרק העתיק תחלת דברי חז"ל אבל סמך על המעיין שיראה את ההסבר בפנים הגמ', אבל בכלל תמוה מה שייך ענין זה לכאן, וכי כאן המקום להורות לנו לימוד זה שצדיקים ממנום חביב עליהם יותר מגופם, מה זה שייך לגוף הסיפור, ואיך זה

מועיל לנו להבין את הפרשה ביתר שאת, זה דבר סתום. וכנראה שזה הפריע מאד לרבינו בחיי, שעל הפסוק ויותר יעקב לבדו הוא מביא דרשת חז"ל שדרשו לבדו-לכדו, לכד שלו², והיינו שחזר על פכים קטנים, ללמד שממונם של צדיקים חביב עליהם כדי שיתרחקו מן הגזל, כך פירש"י [אבל זה לא כך אצלנו ברש"י], והכוונה כדי שלא יסתכנו הבנים הקטנים בדרך אם לא ישתו, ולכן שם עצמו בסכנה לחזור, והמקטרג נזדוג לו מיד. והיינו שהוקשה לרב"ח איך אפשר שיעקב ישים את עצמו בסכנה בשביל פכים קטנים ועוד חשב כצדיק בשביל זה, ולא ניחא ליה לפרש שזה רק משום צער הגוף, שהרי הוא שם את נפשו בסכנה שהרי האיש זמם להרגו, ולכן חידש רב"ח שהפכים הקטנים היו בקבוקי התינוקות שהיו צריכים אותם לשתיה, ולפי"ו פכים קטנים היינו פכים של הקטנים, ומכיון שילד שלא שותה חלב אז הוא בסכנה, ולכן שם את עצמו בסכנה בשביל מצב של פיקו"נ. והנה לפי דבריו יש לנו הסבר מדוע זה שייך לסיפור שלפנינו, שחזר על הפכים הקטנים שהוצרכו אז לתינוקות. אבל זה לא מתאים עם הגמ' שלפ"ז מה הראיה מכאן שממונם של צדיקים חביב עליהם כדי שיתרחקו מן הגזל, הלא כאן הוצרך לחזור משום סכנת התינוקות, וגם רש"י בעצמו הלא בודאי לא פירש כן. וכן ממש"כ תוס' בדע"ז דהפכים קטנים היו מלאים שמן, א"כ בודאי התינוקות לא היו שותין שמן, שהרי איתא בברכות ריש כיצד מברכין שלשות שמן זה מזיק, וא"כ הוא בודאי לא ס"ל כן. וכן מוכח מדע"ז בפרשת ויגש בשם ר"ת עה"פ ועיניכם לא תחוס על כליכם שפירש לפי שהיה יודע באביו שהיה קפדן על כליו וחס עליהם כאשז"ל שחזר על פכים קטנים לכך הזהירם על כך, ובהכרח שלא ס"ל מהא דרב"ח⁴.

ועיין במשך חכמה שלא דיבר מכל זה אבל כנראה גם לו הוקשה איך הסכים יעקב לחזור בשביל פכים קטנים, ומחמת זה ביאר שבאמת כל הכלים שהיו בבית יעקב היה משאילים לאחרים, שרצה להתחסד עם אנשים, אבל הפכים קטנים היו כלי חרס, שאם הם מיטמאים אין להם טהרה במקוה אלא שבירה, ולכן לא יכל להשאילן, והיה מקפיד מאד על טהרתן, ולכן חזר על הכלי חרס אלו, עיי"ש, אבל זה באמת לא מתרץ את הקושיא איך סיכן את נפשו על זה, וגם בודאי לא מובן השייכות לסיפור שלפנינו.

ובאמת כדאי לציין שרש"י על הגמ' שם נזהר מזה, שלשון הגמ' שם שנשתייר על פכין קטנים, ולשון "שנשתייר" משמע שהיה שם כל הזמן, ולא שחזר לאחר שכבר עבר, ובאמת כן פירש"י שם להדיא שנשתייר על פכים קטנים דכל כלים החשובים ומקנה כבר העבירן את נחל יבך כדכתיב לעיל מיניה ויעבר את כל אשר לו והוא נשאר על פכין קטנים שלא הספיק להעביר וחשכה לו עכ"ל, ומבואר להדיא שהוא נשאר, כלומר הוא עצמו לא עבר עדיין, ורק ציוה וסידר שכולם יעברו, והוא נשאר אחרון בכדי לוודא שהכל בסדר, וזה כפי פירוש הרמב"ן וספורנו, אלא שאז וחשכה לו, אלא שזה תמוה כמו שהקשה המהרש"א, שהרי כל המבצע אירע בלילה, א"כ מה הפשט וחשכה לו, וזה צ"ע⁴. אבל אע"פ שכ"כ רש"י בגמ', אבל בחומש

4. ובמהדורות ארטסקרול פירשו לפי מה שכתב בכל"י שקודם עלות השחר מחשיך מאד ואז בוקע החשך ועולה וזה נקרא עלות עמוד השחר, ולכן מכיון שהמאבק עם המלאך היה בעלות עמוד השחר, לכן חשכה לו, ולפי"ו וחשכה לו אין הכוונה על היום אלא על הלילה, ועיי"ש.

חפצים.

2. וכן הובא דרשה זו בעוד ראשונים, אבל לא ידוע מקור מדרש זה.

3. ובספרי קבלה וחסידות קישרו את הפך השמן לפך השמן של חנוכה, או לפך השמן שרצה למשוך את המצבה בבית אל, וכל זה אינו לפירש"י והראשונים.

מפורש שחזר עליהם, וכן מוכח מפשטות לשון הפסוק שכתוב ויעברם את הנחל ויעבר את אשר לו, משמע שהוא עצמו כבר עבר, ומה שנשאר לכדו זה משום שחזר עליהם.⁵ וא"כ עדיין אין לנו ביאור טוב מדוע דחק יעקב את עצמו לחזור בשביל פכים קטנים ומה הוא הקשר לסיפור שלפנינו.

והנראה בדעת רש"י, דהנה בריש הפרשה כששמע יעקב שעשו בא עם ארבע מאות איש כתוב וירא יעקב מאד ויצר לו, וברש"י התקין עצמו לשלשה דברים לתפלה ולדורון ולמלחמה. ויש לתמוה ע"ז שלא סמך יעקב אבינו על תפלתו לבדה, וכי לא ידע שאם הוא יתפלל אל ה' שה' ישמור עליו?

ובכלל תמוה מאד כל גישתו של יעקב לפגישתו עם עשו, וכל המהלך שלו לא נשמע כמו שאנו חושבים על יעקב אבינו, שדמותו חקוקה על כסא הכבוד, וכאן הוא ירא ופחד כאילו אין הקב"ה בעולם שהבטיח לו שישמור עליו [ולדעת הרשב"ם הנ"ל שרצה לברוח מחמת כן, זה באמת היה טענה על יעקב עד שנענש]. וכבר ביארו חז"ל שחשש יעקב שמא יגרום החטא, וכמו שהביא רש"י שמא משהבטחתי [כשיצא לחרן] נתלכלכתי בחטא, אבל תמוה מאד, דהרי חזר והבטיח לו שוב רק לפני כמה ימים כאשר אמר לו לצאת מבית לבן וכמו שאמר יעקב לרחל ולאה שהקב"ה הבטיח לו שיגן עליו לשוב אל בית אביו, ואכן ראה יעקב שהקב"ה מנע מלבן להרע לו, וא"כ מדוע פחד מעשו עד שהוצרך לעשות כל זה. ואמנם כבר ביקרוהו חז"ל שהביא הרמב"ן בתחילת הפרשה, שהוא מתעבר על ריב לא לו, והיה לו לבטוח בה' ולא לעשות כלום, ואפילו לא לשלוח מלאכים. ובשלמא מה שהוא מתפלל ומתחנן אל ה' שישמור את הבטחתו ויצילו זה דבר מובן, כי תמיד צריכים להתפלל בתחנונים, אבל הדורון, ובפרט מהלך המלחמה שתיכנן יעקב, זה לא מובן כלל למה הוצרך לזה, הלא אנו מתפללים כל יום בעבור אבותינו שבטחו בכך?

וגם הרי פירש"י [פ"ט] שהמלחמה שתיכנן יעקב הוא מה שאמר יעקב אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה, וזה תימה רבתי, דכי באמת הסכים יעקב שחצי משפחתו תמות בחרב עשו בכדי שיוכל להציל את החלק השני, וכי כך פותחין פה לשטן ח"ו? וכי זה נקרא מלחמה – אין זה אלא כניעה! וגם הלא לגמרי זה נגד הבטחת ה' שאמר לו שישמרהו וישיבהו אל ארץ ישראל, וגם בכלל לא מבואר בקרא איך הוא חילק אותם, כלומר שבפסוקים לא מבואר כלום מי נכנס לאיזה מחנה ומה היה אופן החילוק. ועוד קשה, הרי רואים אח"כ שבכלל לא עשה כן, שהרי כשבא עשו היתה כל משפחתו ביחד כמפורש בפסוק שהשפחות ולא ורחל היו כולם ביחד, ואדרבה מלשון הכתוב ויחץ את הילדים משמע שכולם היו ביחד במחנה הזה אלא שחצה אותם ששם את לאה ראשון ואת רחל אחרון, אבל לא כתוב כלום לגבי שתי מחנות, וזה דבר תימה. [וי"א שלאחר שניצח את המלאך שינה את תכניתו לחצות משפחתו לשני חלקים, וזה לא מסתבר כלל, דהרי עדיין לא היה יודע אם ינצח את עשו או לא, שהרי רואים אנו שכל שאר ההכנות וההשתחוואות נשארו כמו מקודם, ומדוע שנאמר שזה נשתנה?]

אבל הדברים מתבארים היטב לפמ"ש"כ רבינו המלבי"ם ששני המחנות שחצה יעקב היו הצאן והבקר והנכסים למחנה

אחת והעם אשר אתו והבנים והנשים למחנה שני, וזה מאד מדוקדק בלשון הפסוק שכתוב [פ"ח] ויחץ את העם אשר אתו, זה מחנה אחד, ואת הצאן והבקר והגמלים, וזה מחנה שני, וביחד זה לשני המחנות, כלומר שכל הנשים והבנים היו במחנה אחת, וכל הצאן והבקר היו במחנה שני. ונראה בביאור דבריו, שהרי כל השנאה והמחלוקת ביניהם היה בענין הברכות שנטל יעקב מה שמגיע לעשו, וזה היה השורש לכל השנאה, וממילא בעצם מה שקורה כאן הוא שאומר יעקב לעשו לא איכפת לי מהגשמיות, ועשו יכול לקחתו אותו בחזרה, ולכן מה שחלק את המחנה היינו שהבדיל את ברכות הגשמיות מברכות הרוחניות, קח נא את ברכתי, כלומר הוא עשה מחנה אחת של כל הצאן והבקר והרועים, ולכן אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו אז יהיה המחנה הנשאר לפליטה, שאם יבוא עשו אל המחנה האחת, כלומר מחנה הגשמיות, שהרי זה כל מגמתו, אז ממילא יהיה המחנה הנשאר לפליטה, כלומר המחנה עם כל משפחתו של יעקב תשאר לפליטה, ונמצא שזה סטרגטיה טובה מאד איך להציל את כל משפחתו ואין זה כניעה כלל!

ולפי ביאור זה, לא רק שיעקב לא שינה את תכניתו אלא מפורש בפסוק שאכן כן עשה, שהרי בפס"ג כתוב ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחותיו ואת אחד עשר ילדיו ויעבור את מעבר יבק ויקחם ויעברם את הנחל, הרי שבהעברה זו נכללה כל משפחתו וילדיו, ואח"כ כתוב שוב: ויעבר את אשר לו, והבאנו לעיל מרש"י ורמב"ן שההעברה הראשונה כללה את משפחתו, והעברה השנייה כללה את רכושו, וזהו ההוצאה לפועל של שני המחנות שעליהן דיבר יעקב בתחילת תכניתו, שחילקן לשנים ולכן הדגיש הפסוק שהעבירן בנפרד אחד מהשני.

ובא ראה איך שזה מדוקדק בלשון התורה, דהנה כאשר החליט יעקב לחצות לשני מחנות הוא אומר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה, וכל הראשונים מקשים על לשון זכר ולשון נקבה, שהרי המחנה האחת הוא לשון נקבה, והמחנה הנשאר הוא לשון זכר, וביארו כל הראשונים שמחנה יכול לשמש בשתי לשונות, והביאו דוגמאות שלפעמים מחנה הוא בלשון זכר ולפעמים הוא בלשון נקבה. אבל מ"מ תמוה שבפסוק אחד נמצאים שני הלשונות, ומדוע שישנה הפסוק מלשון אחד למשנהו באותו הפסוק, וזה לא ביארו הראשונים. ולפמ"ש"כ אפשר שבדוקא שינה הכתוב להראות שיש כאן שני מיני מחנות ובדוקא כינה אחד בלשון זכר והשני בלשון נקבה, כי האחד הוא מחנה של רוחניות, י"ב שבטים של כלל ישראל והאמהות הקדושות, וזה נכנה בלשון הפסוק בלשון זכר, וכשם שעיקר תפקידו של הזכר הוא להיות בבהמ"ד ולהתעסק ברוחניות, אבל עיקר תפקידה של האשה הוא להיות בבית ולהתעסק בגשמיות, כל אחד ותפקידו, ולכן המחנה של הגשמיות נכתב בלשון נקבה, המחנה האחת, אבל המחנה הנשאר, המחנה שכולל את כלל ישראל, הוא בלשון זכר, וזה מה שאמר יעקב שאם יבוא עשו ויקח לעצמו את מחנה הגשמיות, ממילא יהיה מחנה הרוחניות לפליטה!

ואפשר שכאן נולד כל הענין של שעיר לעזאזל, שזה שוחד לשטן ולס"א, ובאמת על הפסוק ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה, מפורש בב"ר בפרשת תולדות [והובא ברמב"ן פרשת אחר'ן] השעיר זה עשו שנאמר הן עשו אחי איש

איש שעיר, את כל עונותם זה עונות (איש) תם שנאמר ויעקב איש תם, וזה השוחד לס"מ, כלומר נותנים לו את כל הגשמיות שלנו בכדי שנוכל להתרכז ברוחניות שלנו.

ונמצא שזה הכל נכלל בתפלת יעקב, שהוא הרגיש שבאמת יש לעשו טענה עליו, שהרי יעקב היה צריך לקבל חלק עוה"ב ואילו עשו הוא חלק עוה"ז, ואמנם בבית לבן נהיה יעקב עשיר גדול מאד והרי יש לו חלק עוה"ז, שזה באמת חלק עשו, ולכן אמנם החליט יעקב ששוב אין לו חלק ונחלה בעוה"ז, והוא מוכן להגיש את כל הגשמיות שלו לעשו, שהרי עכשיו הוא חוזר לא"י ללמוד תורה עם יצחק אביו ושוב אין לו ענין עם כל הגשמיות שנטל בבית לבן, והרי כל זה שייך לעשו, ועשה כן בשני דרכים, או בתור דורון, או בתור מלחמה, כלומר בתור כיבוש מלחמה שיעשה עשו במחנה האחת, אבל או זה או זה, בלא"ה הכל שייך לעשו, והוא לא רוצה ליהנות כלום מהעוה"ז שהוא באמת שייך לעשו, ועכשיו יעקב נותן אותו אליו, וממילא כל זה ההשתדלות הנכונה לבחיר האבות – בעבור אבותינו שבטחו בך!

ועיין רש"י להלן פעמיים [מ"ו פ"ו; נ' פ"ה] שהביא מחז"ל שאכן לקח יעקב את כל הכסף שהביא מבית לבן ונתנו לעשו, שכל מה שרכש בפרדן ארם נתן לעשו בשביל חלקו במערת המכפלה, ותמיד תמהתי מתי אירע זה, שהרי לאחר פגישתם

בפרשתנו שוב אנו לא מוצאים שיעקב ועשו יפגשו שוב במשך חייהם, ואדרבה ממה שאמר לו יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי גו' עד אשר אבא אל אדני שעירה, דרשו חז"ל שהביא רש"י שלא מצינו שהלך לשעיר לעולם ואימתי ילך בימי המשיח, וזה מירושלמי, א"כ לא מצינו שנפגשו שוב, וא"כ מתי סידר יעקב לתת את הכל לעשו. ולפמש"כ כוונת חז"ל ורש"י הוא למה שעשה יעקב את זה עכשיו קודם שנפגש עם עשו, שנתן לו את כל כספו משום שלא רצה שום גשמיות מבית לבן שתשאר אצלו.

ולכן מכיון שהחליט יעקב שהכל שייך לעשו ושוב אין זה שלו, ושם את כל הרכוש הזה במחנה האחת שתהיה שייכת לעשו, ממילא כאשר הרגיש ששכח איזה פכים קטנים הוכרח לחזור ולהביאם ולהכניסם במחנה האחת שהוא שייך לעשו, והיינו מכיון שצדיקים אינן פושטים ידיהם בגזל, ובדעתו הוא כבר הקנה ונתן את הכל לעשו, א"כ גם הפכים קטנים שייכים לעשו, ואמנם סתם אינשי לא ידקדקו כ"כ, אבל מכיון שיעקב אבינו צדיק היה שנזהר מאד בגזל ממילא הוכרח לחזור ולהביא את הפכים קטנים ולשים אותם במחנה של עשו. ואף שאפשר שיש איזה סכנה בזה, אבל מכיון שכל תפלתו בנויה על נתינת הגשמיות לעשו, ממילא הוא מוכרח ליתן לו כל דבר, אפילו דבר קטן שרכש בפרדן ארם, כנ"ל.